

Türkiye’de Tarih Eğitimi Araştırmaları El Kitabı

Editörler: İsmail H. DEMİRCİOĞLU • Ebru DEMİRCİOĞLU

Editörler: Prof. Dr. İsmail H. DEMİRCİOĞLU - Yrd. Doç. Dr. Ebru DEMİRCİOĞLU

TÜRKİYE’DE TARİH EĞİTİMİ ARAŞTIRMALARI EL KİTABI

ISBN 978-605-318-832-2

DOI 10.14527/9786053188322

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2017, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti. ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye’de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindeks.net** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000’in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Haziran 2017, Ankara

Yayın-Proje: Özlem Sağlam
Dizgi-Grafik Tasarım: Ayşe Nur Yıldırım
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Ciltevi A.Ş.
İvedik Organize Sanayi 28. Cadde 2284 Sokak No:105
Yenimahalle/ANKARA
(0312 394 55 91)

Yayıncı Sertifika No: 14749
Matbaa Sertifika No: 26687

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net

Bizlerin yetişmesine vesile olan anne ve babalarımıza...

ÖN SÖZ

Tarih ve tarih eğitimi kavramları Cumhuriyetle beraber Türk eğitim sisteminin gündeminde yerini almıştır. Cumhuriyeti kuran kadro, Anadolu'da var olabilmek ve Türk siyasi varlığının devamı için yeni bir vatandaşlık anlayışı ve kimlik inşası süreci başlatmıştır. Bu süreçte tarih ve tarih eğitimi temel araçlardan birisi olarak görülmüş ve bu alanda devletin de desteğiyle önemli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların arkasındaki temel sebeplerden bir tanesi, Türk Milleti'ne isnat edilen yalan ve yanlış iftiralara cevap vermektir. Başka bir deyişle tarih bilimi ve tarih eğitimi, yıllarca Batı'nın evrensel medeniyete katkı sağlamadıkları gerekçesiyle eleştirdikleri Türkler için bir aklanma aracı olarak görülmüş ve kullanılmıştır. Bu çerçevede Anadolu ve Türklerin anayurduna yönelik tarih araştırmaları teşvik edilerek Türklerin ürettikleri medeniyet ve evrensel medeniyete katkıları ortaya konmaya çalışılmıştır. Tarih araştırmaları yanında Türk gençliğinde güçlü bir tarih ve vatandaşlık bilinci oluşturmak için tarihin eğitimine de yönelik adımlar atılmıştır. Bu süreci bizzat yönlendiren Mustafa Kemal Atatürk, Türk tarihi ve Anadolu merkezli tarih ders kitaplarının hazırlanması sürecini bizzat yönlendirmiş ve bu sürece katkı sağlamıştır. Bu çerçevede 1930'lu yılların başında tarih ve tarih eğitimiyle ilgili çalışmaları yönlendirmek amacıyla önce Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti ve takiben Türk Tarih Kurumu'nu kurmuştur.

Türk Tarih Kurumu devlet destekli bir kurum olarak Atatürk Dönemi'nde akademik tarih ve tarih eğitimi çalışmalarına önemli destek vermiştir. Atatürk'ün 1938'de ebediyete intikal etmesini takiben, kurum büyük ölçüde akademik tarih çalışmalarına odaklanmış ve bu çalışmaları desteklemiştir. Bu süreçte kurum, kuruluş aşamasındaki temel hedeflerinden birisi olan tarih eğitimi destekleme ve geliştirme amacından uzaklaşmıştır. Gününüzde ise Türk Tarih Kurumu, kuruluş aşamasındaki temel hedeflerinden biri olan tarih eğitimi destekleme ve geliştirme misyonundan uzaklaşarak akademik tarih araştırmalarını geliştirme ve desteklemeye devam etmektedir. Bu durum, ülkemizde tarih eğitimi çalışmalarını olumsuz yönde etkilemiştir.

Ülkemizde tarih eğitimi araştırmaları incelendiği zaman, bu alandaki araştırmaların uzun süre literatüre dayalı teorik çalışmalar olarak yürütüldüğünü görmekteyiz. Sayıları çok olmayan bu çalışmalar daha ziyade tarih eğitiminin önemi, neden ve nasıl öğretilmesi gerektiği üzerine odaklanmıştır. 1990'lı yıllara kadar tarih eğitimin problemlerinin tespiti ve bu problemlerin çözümüne yönelik saha çalışmaları yok denecek kadar azdır. 1990'lı yıllarla beraber Salih Özbaran danışmanlığında Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi'nde tarih eğitimiyle saha çalışmaları yapılmaya başlanmıştır. 2000'li yıllara gelindiğinde Gazi Üniver-

sitesi Gazi Eğitim Fakültesi’nde Mustafa Safran’ın tarih eğitimi alanında çalışmalar yaptığı ve alana katkı sağladığı görülmektedir. Bu süreçte Milli Eğitimi Geliştirme Projesi çerçevesinde İngiltere’ye doktora yapmak amacıyla gönderilen Dursun Dilek, Yücel Kabapınar ve İsmail Demircioğlu’nun doktoralarını tamamlayıp yurda dönmeleriyle tarih eğitimi araştırmaları sayısında artış meydana gelmiştir. 2000’li yıllar boyunca farklı üniversitelerde tarih eğitimi alanında açılan yüksek lisans ve doktora programları bu alanda çalışan akademisyenlerin sayısını arttırmış ve alan yazını zenginleşmeye devam etmiştir. Günümüzde tarih eğitimi alanında önemli çalışmalar yapılmasına karşın, özellikle saha çalışmalarının bir kısmında eğitim bilimlerinde araştırma yöntemleri bağlamında önemli problemler mevcuttur.

Yirmi yıl öncesiyle karşılaştırıldığında ülkemizde tarih eğitimi alanında önemli bir literatür oluşmuş ve sahanın farklı boyutlarında değerli çalışmalar üretilmiştir. Buna karşın, bu çalışmaların neler olduğu ve değerlendirilmesiyle ilgili ülkemizde yeterli çalışma bulunmamaktadır. Özellikle lisansüstü düzeyde akademik çalışma yapanlara fikir verip onları yönlendirebilecek detaylı çalışmalar mevcut değildir. Bu çerçevede bu boşluğu doldurmak amacıyla bu çalışma hazırlanmıştır.

Çalışma on üç farklı bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler şu şekildedir; Tarih Öğretiminin Tarihi (1869-1922 Dönemi), Sınıf Dışı Tarih Öğretimi, Tarih Öğretimi, Demokrasi, İnsan Hakları ve Vatandaşlık, Kanıt Temelli Tarih Öğretimi, Teknoloji Kullanımı ve Materyal Geliştirme, Tarih Öğretimi ve Sosyal Bilgiler, Tarih Öğretiminde Eğitim Teknolojileri, Türkiye’de Tarih Eğitimi Araştırmalarında Kavram Öğretimi, Tarih Öğretimi ve Kimlik Çalışmaları, Türkiye’de Kronoloji Üzerine Yapılmış Araştırmalara Genel Bir Bakış, Türkiye’de Tarih Öğretim Programları (Müfredat) Üzerine Yapılmış Çalışmalara Genel Bir Bakış, Türkiye’de Tarih Öğretmeni Yetiştirme, Tarih Eğitimi ve Değerler. Çalışmanın tarih ve sosyal bilgiler alanında akademik çalışma yapanlara fayda getirmesi dileğiyle.

Bu kitabın oluşmasına katkı sağlayan bölüm yazarlarına ve editasyon sürecinde katkı sağlayan Araş. Gör. Pakize Urfalı ve Bilim Uzmanı İnanç Genç’e teşekkür ederiz.

Editörler

Prof. Dr. İsmail H. DEMİRCİOĞLU

Yrd. Doç. Dr. Ebru DEMİRCİOĞLU

Söğütü, Trabzon, Nisan, 2017

demircioglu61@yahoo.com

Bölümler ve Yazarları

1. Bölüm: Tarih Öğretiminin Tarihi (1869-1922 Dönemi)

Prof. Dr. Bahri ATA

*Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü, Tarih Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara*

2. Bölüm: Sınıf Dışı Tarih Öğretimi

Yrd. Doç. Dr. Aslı AVCI AKÇALI

*Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü,
Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı, İzmir*

3. Bölüm: Tarih Öğretimi, Demokrasi, İnsan Hakları ve Vatandaşlık

Doç. Dr. Aydın GÜVEN

*Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe ve
Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Tarih Eğitimi Ana Bilim Dalı,
Ankara*

4. Bölüm: Kanıt Temelli Tarih Öğretimi

Doç. Dr. Bülent AKBABA

*Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara*

5. Bölüm: Teknoloji Kullanımı ve Materyal Geliştirme

Doç. Dr. Ramazan KAYA

*Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe ve
Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Tarih Eğitimi Ana Bilim Dalı,
Ankara*

6. Bölüm: Tarih Öğretimi ve Sosyal Bilgiler

Doç. Dr. Selahattin KAYMAKCI

*Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Kastamonu*

7. Bölüm: Tarih Öğretiminde Eğitim Teknolojileri

Yrd. Doç. Dr. İbrahim TURAN

*İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Türkçe ve
Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim
Dalı, İstanbul*

8. Bölüm: Türkiye’de Tarih Eğitimi Araştırmalarında Kavram Öğretimi

Doç. Dr. Gülin KARABAĞ

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Tarih Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara

9. Bölüm: Tarih Öğretimi ve Kimlik Çalışmaları

Yrd. Doç. Dr. Akif PAMUK

Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Tarih Eğitimi Ana Bilim Dalı, İstanbul

10. Bölüm: Türkiye’de Kronoloji Üzerine Yapılmış Araştırmalara

Genel Bir Bakış

Prof. Dr. Ahmet ŞİMŞEK

İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı, İstanbul

Yrd. Doç. Dr. Tercan YILDIRIM

Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Giresun

11. Bölüm: Türkiye’de Tarih Öğretim Programları (Müfredat) Üzerine Yapılmış Çalışmalara Genel Bir Bakış

Prof. Dr. Ahmet ŞİMŞEK

İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı, İstanbul

Funda ALASLAN

Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Tarih Eğitimi Ana Bilim Dalı, İstanbul

12. Bölüm: Türkiye’de Tarih Öğretmeni Yetiştirme

Doç. Dr. Hüseyin KÖKSAL

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara

13. Bölüm: Tarih Eğitimi ve Değerler

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Muhammet TOKDEMİR

Recep Tayyip Erdoğan Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Rize

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	v
Bölümler ve Yazarları.....	vii

1. BÖLÜM

TARİH ÖĞRETİMİNİN TARİHİ (1869-1922 DÖNEMİ)

Giriş.....	1
Yöntem.....	3
Genel Kaynaklar	4
Tarih Dersleri Müfredat Programları Üzerine Çalışmalar	7
Okul Ders Kitapları Üzerine Çalışmalar	9
Kişi Odaklı Çalışmalar	14
1869-1922 Arasında Çıkan Yazılar ve Ders Örnekleri Üzerine Çalışmalar	16
Sonuç.....	18
Kaynaklar	24

2. BÖLÜM

SINIF DIŞI TARİH ÖĞRETİMİ

Giriş.....	29
Sınıf Dışı Tarih Öğretimi Hakkında Yapılan Kuramsal Çalışmalar	33
Sınıf Dışı Tarih Öğretimi Hakkında Yapılan Uygulamalı Çalışmalar	37
Tarih Öğretiminde Sözlü Tarih Kullanımı.....	37
Tarih Öğretiminde Yerel Tarih Kullanımı.....	40
Tarih Öğretiminde Müzelerin ve Tarihsel Mekânların Kullanımı.....	44
Sınıf Dışı Tarih Öğretimi.....	50
Sonuç.....	50
Kaynaklar	52

3. BÖLÜM

TARİH ÖĞRETİMİ, DEMOKRASİ, İNSAN HAKLARI VE VATANDAŞLIK

Giriş.....	57
Tezler.....	59
Makaleler.....	69
Kitap, Kitap Bölümü ve Bildiriler.....	75
Sonuç.....	80
Kaynaklar	81

4. BÖLÜM

KANIT TEMELLİ TARİH ÖĞRETİMİ

Giriş.....	85
Kitaplar	88
Kitap Bölümleri	97
Makaleler.....	101
Tezler.....	111
Doktora Tezleri.....	111
Yüksek Lisans Tezleri.....	114
Sonuç.....	121
Öneriler	122
Kaynaklar	124

5. BÖLÜM

TEKNOLOJİ KULLANIMI VE MATERYAL GELİŞTİRME

Giriş.....	131
Araç-Gereç Kullanımı Üzerine Genel Çalışmalar	132
Görseller Üzerine Genel Çalışmalar	146
Alternatif Materyaller Üzerine Yapılan Genel Çalışmalar	151
Fotoğraflar Üzerine Yapılan Çalışmalar	152
Resimler Üzerine Yapılan Çalışmalar	154
Minyatürler Üzerine Yapılmış Çalışmalar.....	155
Karikatürler Üzerine Yapılmış Çalışmalar	156
Haritalar Üzerine Yapılan Çalışmalar.....	160
Tarih Şeridi Üzerine Yapılmış Çalışmalar	166
Grafiklerin Kullanımı Üzerine Yapılmış Çalışmalar	166

Diagramların Kullanımı Üzerine Yapılmış Çalışmalar	167
Kavram Haritası Üzerine Yapılmış Çalışmalar	168
Gerçek Nesne Kullanımı Üzerine Yapılmış Çalışmalar	170
Maketler ve Figürinler Üzerine Yapılmış Çalışmalar	171
Gazeteler Üzerine Yapılmış Çalışmalar	173
Dergiler Üzerine Yapılmış Çalışmalar	176
Çalışma Yaprakları Üzerine Yapılmış Çalışmalar	177
Bulmacalar Üzerine Yapılmış Çalışmalar	181
Sonuç	181
Kaynaklar	183

6. BÖLÜM

TARİH ÖĞRETİMİ VE SOSYAL BİLGİLER

Giriş	189
Tarih Öğretimi ve Sosyal Bilgiler İlişkisini Konu Edinen Tezler	191
2010 Yılında Yayımlanan Tezler	191
2011 Yılında Yayımlanan Tezler	194
2012 Yılında Yayımlanan Tezler	195
2013 Yılında Yayımlanan Tezler	197
2014 Yılında Yayımlanan Tezler	198
Tarih Öğretimi ve Sosyal Bilgiler İlişkisini Konu Edinen Kitap Bölümleri	204
Sonuç	205
Kaynaklar	212

7. BÖLÜM

TARİH ÖĞRETİMİNDE EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ

Giriş	217
Bilgisayar Kullanımına Yönelik Çalışmalar	218
İnternet Kullanımına Yönelik Çalışmalar	219
Çoklu Ortam, Powerpoint Sunusu ve Akıllı tahta Kullanımına Yönelik Çalışmalar	221
Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) Kullanımına Yönelik Çalışmalar	223
Tarihi Film ve Dizi Kullanımına Yönelik Çalışmalar	226
Belgesel, Görsel ve İşitsel Materyal Kullanımına Yönelik Çalışmalar	233
Sonuç	234
Kaynaklar	236

8. BÖLÜM

TÜRKİYE’DE TARİH EĞİTİMİ ARAŞTIRMALARINDA KAVRAM ÖĞRETİMİ

Giriş.....	239
Kavramlarla İlgili Tezler	240
Kavramlara İlişkin Tarih Eğitimi Alanında Yazılmış Tezler.....	240
Kavramlara İlişkin Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Yazılmış Tezler	245
Kavramlara İlgili Makaleler	247
Kavramlara İlişkin Tarih Eğitimi Alanında Yazılmış Makaleler.....	247
Kavramlara İlişkin Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Yazılmış Makaleler	250
Kavramlara İlgili Bildiriler.....	255
Kavramlara İlişkin Tarih Eğitimi Alanında Sunulmuş Bildiriler.....	255
Sonuç.....	256
Kaynaklar	257

9. BÖLÜM

TARİH ÖĞRETİMİ VE KİMLİK ÇALIŞMALARI

Giriş.....	259
Neden Tarih Öğretiyoruz?	260
Tarih Ders Kitapları ve Kimlik	262
Tarih Öğretimi, Kimlik ve Vatandaşlık	265
Sonuç.....	269
Kaynaklar	270

10. BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KRONOLOJİ ÜZERİNE YAPILMIŞ ARAŞTIRMALARA GENEL BİR BAKIŞ

Giriş.....	273
Öğretimde Kronoloji	273
Kronoloji Düşüncesinin Gelişimi ve Öğretimine İlişkin Araştırmaların Genel Durumu.....	275
Türkiye’deki Durum	275
Sonuç.....	287
Kaynaklar	289

11. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE TARİH ÖĞRETİM PROGRAMLARI (MÜFREDAT) ÜZERİNE YAPILMIŞ ÇALIŞMALARA GENEL BİR BAKIŞ

Giriş.....	291
Türkiye'deki Konuya İlişkin Çalışmaların Durumu.....	292
Tezler.....	292
Makaleler.....	295
Bildiriler.....	301
Sonuç.....	303
Kaynaklar	305

12. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE TARİH ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME

Giriş.....	307
Amaç.....	309
Yöntem.....	310
Sınırlılıkları	310
Bulgular ve Yorum	310
Makale ve Bildiriler.....	310
Öğretmen Yetiştirme ve İstihdam	310
Öğretmen Adaylarının Farklı Konulardaki Görüşlerini Belirlemek Üzere Yapılmış Araştırmalar.....	314
Sonuç ve Değerlendirme	321
Kaynaklar	322

13. BÖLÜM

TARİH EĞİTİMİ VE DEĞERLER

Giriş.....	325
Değerler ve Değer Eğitimi.....	325
Tarih Eğitiminde Değerler	327
Tarih Öğretimi ve Değerler Hakkında Ülkemizde Yapılan Çalışmalar	330
Tezler.....	330
Makaleler	332
Kitap Bölümleri	334
Sonuç.....	335
Kaynaklar	336

EDİTÖRLER

Prof. Dr. İsmail H. DEMİRCİOĞLU

Elektronik Posta: demircioglu61@yahoo.com ➤ Yazışma Adresi: Fatih Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Tarih Eğitimi ABD, D Blok, Söğütlü-Akçaabat-Trabzon, 61335, Trabzon, ➤ İlgi Alanları: Tarih eğitimi, öğretmen eğitimi, ders kitapları vs. ➤ Yayın ve Diğer Çalışmalarından Seçmeler: Demircioğlu, İ. H. (2017). Ottoman History and Peace Education, Public History Weekly, <https://public-history-weekly.degruyter.com/5-2017-6/ottoman-history-to-support-peace-education/>, Demircioğlu İ.H., (2017). “The Culture of Remembrance of the Cold War in Turkey”, in: Remembering and Recounting the Cold War, Marcus Furrer-Peter Gautschi, Eds., Wochen Schau Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft mbH, Basel, pp.95-109., Demircioğlu İ.H., Demircioğlu E., (2017). “What do Turkish History Teachers Think about the Cold War?”, in: Remembering and Recounting the Cold War, Marcus Furrer-Peter Gautschi, Eds., Wochen Schau Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft mbH, Basel, pp.159-173, Demircioğlu, İ. H. (2016). Being A History Teacher in Turkey, Public History Weekly, <https://public-history-weekly.degruyter.com/4-2016-35/being-a-history-teacher-in-turkey/>, Demircioğlu, İ. H. (2015). Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar, Ankara, Anı Yayıncılık, Demircioğlu, İ. H. (2015). Medeniyet İnşasında Tarih Bilincinin Yeri Ne Olmalıdır? Medeniyet Tasavvuru Dergisi, 4, ss. 26-31, Demircioğlu, İ. H. (2008). Learning How To Conduct Educational Research in Teacher Education: A Turkish Perspective, Australian Journal of Teacher Education, 33 (1). pp. 1-17,

Yrd. Doç. Dr. Ebru DEMİRCİOĞLU

Elektronik Posta: ebrudemircioglu@ktu.edu.tr ➤ Yazışma Adresi: Fatih Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilimler Eğitimi ABD, Söğütlü-Akçaabat-Trabzon, 61335, Trabzon, ➤ İlgi Alanları: Tarih eğitimi, Sosyal bilgiler eğitimi, toplumsal cinsiyet eğitimi vs. ➤ Yayın ve Diğer Çalışmalarından Seçmeler: Demircioğlu E., (2017). “What do Turkish History Teachers Think about the Cold War?”, in: Remembering and Recounting the Cold War, Marcus Furrer-Peter Gautschi, Eds., Wochen Schau Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft mbH, Basel, pp.159-173, Demircioğlu, E. (2016) “Teacher Candidates’ Attitudes to Using Oral History in History Education”, Journal of Education and Training Studies, vol.4, pp.184-191, Demircioğlu, E. (2016) “1970 Tarihli 10. Sınıf Tarih Ders Kitabının Görsel Tasarım Öğeleri Açısından İncelenmesi”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, cilt.16, no.1, ss.227-240.

ESERE KATKI SAĞLAYANLAR

Doç. Dr. Bülent AKBABA

Elektronik Posta: efeakbaba@gmail.com ➤ Yazışma Adresi: Gazi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, Bosna Blok, 06500, Yenimahalle-Ankara ➤ İlgi Alanları: Tarih eğitimi, materyal tasarımı, mizah, ders kitapları ➤ Yayın ve Diğer Çalışmalarından Seçmeler: Akbaba, B. (2010). “Tarih Öğretiminde Görsel Kaynaklardan Yararlanma”, içinde Tarih Nasıl Öğretilir? Tarih Öğretmenleri İçin Özel Öğretim Yöntemleri, Ed., Mustafa Safran, İstanbul: Yeni İnsan, ss.170-183. Akbaba, B. (2013). The Attitudes of Pre-service History Teachers’ towards Teaching Profession and Technology and Their Self-Efficacy about Usage Teaching Materials. International Journal Of Academic Research, 5(5), pp 94-101. Kaymakçı, S., Akbaba, B. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Geçmiş Yaşantılarında Öğrenemedikleri Konular ve Bunlara İlişkin Çözüm Önerileri . Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 18(3), ss.145-165. Akbaba, B. (2015). Karagöz’ün Gözünden Çanakkale Savaşı, Kastamonu Eğitim Dergisi, 331, ss.40-43. Akbaba, B. (2016). Türkiye Cumhuriyeti’nin İlk Yıllarındaki Vatandaş Yetiştirme Politikalarında Tarih Yazımı ve Öğretiminin İşlevi. Türk Yurdu, 341, ss.47-51. Kılcan, B., Akbaba, B., Gülbudak, B. (2017). Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Hoca Ahmed Yesevî Algıları, Journal of History Culture and Art Research, 6(2), pp. 549-564.

Yrd. Doç. Dr. Aslı AVCI AKÇALI

Elektronik Posta: asli.avci@deu.edu.tr ➤ Yazışma Adresi: Buca Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, 35150, Buca-İzmir, ➤ İlgi Alanları: Tarih eğitimi,, sosyal bilgiler eğitimi, öğretmen yetiştirme, yerel tarih, sözlü tarih ve okul dışı ortamlarda tarih öğretimi ➤ Yayın ve Diğer Çalışmalarından Seçmeler: Avcı Akçalı, A. (2017). Turkish Pre-service History Teachers' Self-efficacy Beliefs and Motivations on the Teaching Profession. *Universal Journal of Educational Research*, 5, 648 - 663. doi: 10.13189/ujer.2017.050414., Avcı Akçalı, A.; Demircioğlu, E. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Okul Deneyimi Dersiyle İlgili Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 26, 1-23., Avcı Akçalı, A.; Aslan, E. (2016). Tarih Öğretiminde Yerel Tarih Kullanımının Akademik Başarıya ve Tarihsel Düşünme Becerilerine Etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(2), 375-397., Avcı Akçalı, A.; Demircioğlu, İ.H. (2016). Opinions of Pre-service Social Studies Teachers about Using Historical Environment. *International Electronic Journal of Elementary Education*. 9(1), 39-58., Avcı Akçalı, A. (2015). Perception of Outdoor History Teaching in Theory and Practice: Opinions of Teachers and Prospective Teachers. *Education and Science*, 40(181), 117-137.

Prof. Dr. Bahri ATA

Elektronik Posta: bahriata@gmail.com ➤ Yazışma Adresi: Gazi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, Tarih Eğitimi ABD, Bosna Binası, Teknikokullar-Ankara, 06500, Ankara, ➤ İlgi Alanları: Tarih eğitimi, müze eğitim, bilim ve teknoloji tarih öğretimi, vs. ➤ Yayın ve Diğer Çalışmalarından Seçmeler: Ata, Bahri (2017) "Nikola Tesla Müzesi ve Türk Ziyaretçileri", *Milli Eğitim*, 214, ss.23-36., Ata, B. (2016) "Bertrand Russell, Tarih Eğitimi ve Dünya Barışı" *Türk Tarih Eğitimcileri Dergisi*, 5(1), ss.193-225., Ata, B. (2015) "Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müzeler", *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi*, (Ed.) A. Şimşek ve S. Kaymakçı, Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık, ss. 171-187., Ata, B. (2014) "Marksist Siyaset ve Durkheimci Pedagoji Arasında Bir Türk aydını: Sadrettin Celal Antel ve Tarih Öğretimi", *Eğitim ve Bilim*, (175), ss. 27-40., Ata, B. (2013) "Oz Büyücüsünün Evinde Bir Gezinti", *Eğitimci Öğretmen Dergisi*, 6 (20), ss. 18-21., Ata, B. (2009). "The Turkish prospective History teachers' understanding of analogy in History Education" *International Journal of Historical Learning Teaching and Research*, 8 (1), pp. 6-18.

Doç. Dr. Aydın GÜVEN

Elektronik Posta: aydinguven@atauni.edu.tr ➤ Yazışma Adresi: Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Tarih Eğitimi ABD, 25240, Erzurum ➤ İlgi Alanları: Tarih eğitimi, öğretmen eğitimi, demokrasi-değer ve tarih eğitimi ilişkisi vs. ➤ Yayın ve Diğer Çalışmalarından Seçmeler: GÜVEN, A., (2015). “An Examination of Pre-Service History Teachers’ Metaphors Regarding The Concept of “Freedom”, Educational Research and Reviews, 10(8), 1261-1266, KAYA, R. & GÜVEN, A. ve GÜNAL, H., (2013). “Öğretmenlerin Gözüyle Çağdaş Tarihin Öğretimi (Erzurum Örneği)”. Tarih Okulu Dergisi, 6(16), 555-587, GÜVEN, A. ve KAYA, R., (2013). “Tarih Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları”. The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS), 6/6, 549-566, GÜVEN, A. ve TAŞYÜREK, Z., (2013). “Tarih Öğretmenlerinin Derslerde Kullanmış Oldukları Araç-Gereçler Hakkındaki Görüşleri (Erzurum Örneği)”, Turkish Studies, 8(11), 149-162, GÜVEN, A. ve DEMİREL, M., (2010), “Tarih Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Bilgi Kaynaklarına İlişkin Görüşleri”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(1), 133-147, GÜVEN, A., (2015). “Tarih Öğretimi ve Demokrasi”, Tarih Öğretim Yöntemleri (Edit.M.DEMİREL) içinde 153-166, Ankara:Pegem Akademi.

Doç. Dr. Gülin KARABAĞ

Elektronik Posta: gulinkarabag@gmail.com ➤ Yazışma Adresi: Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, Tarih Eğitimi ABD, Bosna Binası No: 505, 06500 Teknikokullar-Ankara ➤ İlgi Alanları: Tarih eğitimi, tarihsel empati, drama, ders kitapları vs. ➤ Yayın ve Diğer Çalışmalarından Seçmeler: Karabağ, Ş. G., (201), “Kültür Aktarımında Tarih Öğretimi Ve Önemi”, Türk Yurdu, Haziran 2011, Cilt: 3, Sayı: 286, Ankara, s.214-220; Karabağ, Ş.G., (2009), “Köy Enstitülerinde Tarih Eğitimi”, G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi (GEFAD), Cilt 29, Temmuz 2009 (Prof. Dr. Reşat Genç özel sayısı), Ankara; Karabağ, Ş.G., (2002), “Postmodernizm ve Tarih Öğretimi”, Türk Yurdu, Cilt:22, Sayı:175, Ankara.; Karabağ, Ş.G., 2002, “Tarih Öğretmenlerinin Meslekî Becerisini Şekillendiren Unsurlar”, G.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, C:22, No:1, Ankara.

Doç. Dr. Selahattin KAYMAKCI

Elektronik Posta: kaymakci37@yahoo.com ➤ Yazışma Adresi: Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, A Blok, 37200, Kastamonu ➤ İlgi Alanları: Sosyal bilgiler ve tarih eğitimi, öğretmen eğitimi, öğretim program ve materyalleri ➤ Yayın ve Diğer Çalışmalarından Seçmeler: Kaymakcı, S. (2015). Understanding changes about 1998 and 2005 Turkish social studies curricula in the light of teachers' perceptions. *Education and Science*, 40 (181), 283-309., Kaymakcı, S. (2015). Tarih öğretiminde harita becerilerinin gerekliliği üzerine bir çalışma. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (3), 127-154., Kaymakcı, S. (2012). Global education in Turkish social studies teacher training programme. *Croatian Journal of Education*, 14 (4), 817-854., Kaymakcı, S. ve Ata, B. (2012). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgilerin doğasıyla ilgili görüşleri. *Journal of Social Studies Education Research (Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi)*, 3 (1), 35-64., Demircioğlu, İ. H. ve Kaymakcı, S. (2011). Tarih öğretmenlerinin çalışma yapıtları hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9 (1), 169-200., Şimşek, A. ve Kaymakcı, S. (Ed.) (2015). *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık., Kaymakcı, S. (2012). Tarih öğretiminde çalışma yapıtları ve kullanımı. İçinde İ. H. Demircioğlu ve İ. Turan (Eds.), *Tarih Öğretimi ve Materyal Tasarımı* (s. 183-206). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Doç. Dr. Ramazan KAYA

Elektronik Posta: ramco@atauni.edu.tr ➤ Yazışma Adresi: Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, Tarih Eğitimi ABD, Kampüs, 25240, Erzurum ➤ İlgi Alanları: Tarih eğitimi, öğretmen eğitimi, tarih sunum araçları vs. ➤ Yayın ve Diğer Çalışmalarından Seçmeler: Kaya, R. (2015). Problems Encountered During The Implementations Of Resource-Based Teaching In Pre-Service History Teacher Training. *Educational Research and Reviews*, 10(20), pp. 2724-2736, <http://www.academicjournals.org/journal/ERR/article-full-text-pdf/0E9BA0D55894>, Kaya, R. ve Günel H. (2015). Tarih Öğretmenlerinin Muhteşem Yüzyıl Dizisi Özelinde Tarih Konulu Film ve Dizilerin Öğretimde Kullanımına Yönelik Görüşleri. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, TUHED, 4(1), 1-48, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/164042>, Kaya R. (2013). Tarih Öğretmen Adaylarının Lisans Eğitiminde Osmanlıca Öğretiminin İşlevselliği İle İlgili Görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 187-206, Kaya R. ve Güven, A. (2012). İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Derslerinde Tarih Konularının İşlenişi ve Tarihin Değeri İle İlgili Görüşleri. *Turkish Studies*, 7(2), 675-691, http://turkishstudies.net/Makaleler/1493498133_44_kayaramazan_675-691.pdf, Kaya, R. (2012). Tarih Derslerinde Alternatif Materyal Kullanımı. İ. H. Demircioğlu ve İ. Turan (Ed.) içinde, *Tarih Öğretiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*, (225-248). Pegem Akademi, Ankara.

Doç. Dr. Hüseyin KÖKSAL

Elektronik Posta: hkoksal@gazi.edu.tr ➤ Yazışma Adresi: Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bl. Sınıf Eğitimi ABD, Teknikokullar-Ankara ➤ İlgi Alanları: Tarih eğitimi, Sosyal Bilgiler Öğretimi vs. ➤ Yayın ve Diğer Çalışmalarından Seçmeler: Köksal, H.,(2013), “İhsan Sungu’ya Ait Bir tarih Dersi Örneği: Taç Giydirme Töreni Tablosu” Adıyaman Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sosyal Bilgiler Öğretimi Özel Sayısı, Yıl 6, Sayı 14. Köksal, H., (2014), “Sosyal Bilimler ve Eğitimin Karşılaştığı Zihniyet Sorunları”, *Yeni Türkiye Dergisi*, Türk Eğitimi Özel Sayısı, Yıl 10, Sayı 59, C.2. Köksal, H., Çolak, A., (2015) İlkokul Öğrencilerinin Tarih Konularında taraf Olma Yönelimleri, 25. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Antalya. Köksal, H., Yenilikçi Tarih Öğretimi- Etkinlik Örnekleri, Ankara, Harf Yayıncılık.

Yrd. Doç. Dr. Akif PAMUK

Elektronik Posta: akifpamuk@marmara.edu.tr ➤ Yazışma Adresi: Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, Tarih Eğitimi ABD, 411 – Kadıköy 34732, İstanbul, ➤ İlgi Alanları: Tarih eğitimi, kimlik ve vatandaşlık çalışmaları, tarih yazımı, sözlü tarih ve yerel tarih. ➤ Yayın ve Diğer Çalışmalarından Seçmeler: Pamuk, A. (2015). Tarih Derslerinde Alternatif Ölçme. Cumhuriyet International Journal of Education. Cilt 4. sf 29-46. Kab, İ. ve Pamuk, A. (2016). Almanya da Sachunterricht ve Türkiye de Hayat Bilgisi Ders Kitaplarında Okulda Demokrasi Uygulamalarına Örnek Olarak Sınıf Başkanı Seçimi. Cumhuriyet International Journal of Education. cilt 5. sf 67-83. Pamuk, A. (2014). Kimlik ve Tarih: Kimliğin İnşasında Tarihin Kullanımı, İstanbul, Yeni İnsan Yayınevi. Yılmaz, N. ve Pamuk A. (2014) Geçmişin Sesinden Arnavutköy Savaşın ve Göçün Çocukları, İstanbul, Arnavutköy Belediyesi Yayınları.

Yrd. Doç. Dr. M. Ahmet TOKDEMİR

Elektronik Posta: ahmet.tokdemir@erdogan.edu.tr ➤ Yazışma Adresi: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, A Blok, Çayeli-Rize, 53200, Rize, ➤ İlgi Alanları: Tarih eğitimi, öğretmen eğitimi, değerler eğitimi vs. ➤ Yayın ve Diğer Çalışmalarından Seçmeler: Tokdemir, M. A (2016) Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunun Öğretilmesinde Tarihsel Roman Kullanımı: Devlet Ana Romanını Okumak, Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt 24, 1469-1486; Tokdemir, M.A. (2016). "Değerler mi Beceriler mi: Tarih Öğretiminin Amaçlarına İlişkin Tarih Öğretmen Adaylarının Görüşleri Turkishstudies / (Prof. Dr. Hayati Akyol Armağanı), Volume 11/3 s. 2225-2242; Tokdemir, M. A ve Artan, A. (2012), Öğrenciler Tarih Derslerinde Okudukları Metinlerden Değer Öğrenir mi? Tarih Derslerinde Değer Eğitimine Yönelik Öğrenci Görüşleri Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 10 sayı 24; Tokdemir, M. A. (2012) '1960'tan Günümüze Eğitim', Türk Eğitim Tarihi (kitap içinde bölüm s. 318-341), Ankara: Otorite Yayınları,

Yrd. Doç. Dr. İbrahim TURAN

Elektronik Posta: ibrahim.turan@istanbul.edu.tr ➤ Yazışma Adresi: İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, A Blok, Beyazıt / Fatih / İSTANBUL, ➤ Çalışma Alanları: Tarih Eğitimi, Öğretim Teknolojileri, Öğretmen Eğitimi ➤ Yayın ve Diğer Çalışmalarından Seçmeler: Turan, İ., Aslan, H. (2016) Yök Tez Merkezi ve Proquest Veri Tabanında Yer Alan Tarih Eğitimi Tezlerinin Değerlendirilmesi, Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi 18 (2016-2), 982-1001. Aslan, H., Turan, İ. (2016) Tarih Öğretmenlerinin Görsel Materyal Kullanım Düzeyleri, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 347-361. Turan, İ. (2015) Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sanal Müze ve Turlar, A. Şimşek ve S. Kaymakcı (Ed) Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi, 189-203. Turan, İ. (2012) Tarih Öğretiminde Bilişim Teknolojileri, İ.H. Demircioğlu ve İ. Turan (Ed) Tarih Öğretiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı, 207-224. Turan, İ. (2011). Tarih Araştırmaları için Sanal Arşiv ve Kütüphane Kullanımı, A. Şimşek (Ed.) Tarih Nasıl Yazılır, 179-197. Turan, İ. (2010) Student Readiness for Technology Enhanced History Education in Turkish High Schools, in Cypriot Journal of Educational Sciences 5 (2), 94-106.

Prof. Dr. Ahmet ŞİMŞEK

Elektronik Posta: ahmetsimsek@istanbul.edu.tr ➤ Yazışma Adresi: Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi C Blok 104 Beyazıt İstanbul, ➤ İlgi Alanları: tarih eğitimi, öğretmen eğitimi, tarih yazımı, eğitim tarihi, ders kitapları vs. ➤ Yayın ve Diğer Çalışmalarından Seçmeler: Şimşek, A. (2011). (Ed.), Tarih Nasıl Yazılır?, İstanbul: Tarihçi Kitabevi, Şimşek, A. (Ed.), (2015). Tarih için Metodoloji, Ankara: Pegem. Safran, M. & Şimşek, A. (2011), “Anlatı Bağlamında Tarihyazımının Sorunları” bilig 59, 203-234; Şimşek, A. & Yıldırım, T., (2015). The Narrative of Religion in the High School Textbooks of the Early Republican Period in Turkey”, Education and Science, 40 (178); Şimşek, A. & Yazıcı, F., (2013), “Türkiye’de Tarih Eğitiminin Dünü, Bugünü”, TYB Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi, 3, 9-32.

Yrd. Doç. Dr. Tercan YILDIRIM

Elektronik Posta: tercan_y@hotmail.com ➤ Yazışma Adresi: Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, C Blok, Güre – Giresun, 28100, Giresun ➤ İlgi Alanları: Tarih eğitimi, tarih yazımı, öğretmen eğitimi, ders kitapları vs. ➤ Yayın ve Diğer Çalışmalarından Seçmeler: Yıldırım, T. (2014), “Tarih Ders Kitaplarında ‘Öteki’ Kurgusu: 1930’lı Yıllar Üzerine Bir Değerlendirme, Turkish History Education Journal, 3(1),s. 62-89, Yıldırım, T. & Şimşek, A. (2015) “The Narrative of Religion” in the High School Textbooks of the Early Republican Period in Turkey”. Eğitim ve Bilim, 40(179), p.323-340,(2015)., Yazıcı, F., Pamuk, A. & Yıldırım, T. (2016). “Tarih Öğretmen Adaylarının Çokkültürlülük ve Yurtseverlik Tutumları Arasındaki İlişki”, Turkish Studies, 11/9, s. 947-964, Yıldırım, T. (2016). “Halkevleri’ndeki Tarih Eğitimi Faaliyetlerine Bir Örnek: Tarihî Konferanslar (1932-1951)”, Turkish Studies, 11/19, Yıldırım, T. (2016). Tarih Ders Kitaplarında Kimlik Söylemi. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi, Yıldırım, T. & Şimşek, A. (2017) “Erken Cumhuriyet Döneminde “Biz”in İnşası: Tarih Ders Kitapları Üzerine Bir Değerlendirme”. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 37(1).

1. BÖLÜM

TARİH ÖĞRETİMİNİN TARİHİ (1869-1922 DÖNEMİ)

Giriş

Türkiye’de Osmanlı Dönemi tarih eğitiminin tarihi ile ilgili çalışmaların sayısında bir artış olmuştur. Tarih araştırmacıları, tarih eğitimcileri ve sosyal bilgiler eğitimcileri bu çalışmalara bir takım katkılar yapmışlardır. Ancak çalışmaların artmasının asıl nedeni 1990’lardan sonra SSCB’nin dağılmasıyla 21. yüzyıla uygun tarih eğitimi yeniden yapılandırma girişimi ve ülkemizde tarih eğitimi alanının akademik bir kariyer alanı olarak kabul edilmesidir. 2008 ve 2011 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı, branşa özgü öğretmen yeterliliği belirleme konusunda öncü bir hamle yaptı. MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen bir ortaöğretim projesi kapsamında pek çok ders öğretmenliğinin özel alan yeterlilikleri belirlenirken, tarih öğretmenliğinin de yeterlilikleri belirlendi. 10 Ocak 2011’de Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından onaylandı, sessizce yürürlüğe kondu.

Hazırlanmış olan tarih öğretmeni yeterliliklerinde tarih öğretiminin tarihi ile ilgili yeterlilik ve performans göstergeleri hemen dikkati çekmektedir. Bu çerçevede “Dünyada ve Türkiye’de tarih öğretiminin gelişimini değerlendirebilme” adı altında bir yeterlilik bulunmaktadır. Bu yeterliliğe paralel olarak altı performans göstergesi göze çarpmaktadır. Bunlardan ilk dört gösterge, kitabın birinci bölümünün konusu ile ilgilidir. Bunlar şöyledir.

1. Geleneksel ve ilerlemeci pedagojik yaklaşımların tarih eğitimine etkisini açıklar.

2. Dünyada tarih eğitime katkıda bulunan batılı düşünürlerin (Luther, Herbart, Dewey vd. gibi) tarih eğitime ilişkin görüşlerini açıklar.
3. Türkiye’de tarih eğitiminde dönüm noktası olan olay ve gelişmeleri tartışır.
4. Türkiye’de Osmanlı Dönemi’nde tarih eğitime katkıda bulunan eğitimcilerin (Selim Sabit Efendi, Abdurrahman Şeref, Ali Reşad, Sâtı Bey, Ahmet Refik Altınay gibi) tarih eğitime ilişkin görüşlerini açıklar.

MEB, bir tarih öğretmeni adayından 1869’dan Cumhuriyet’in ilk yıllarına kadar dünyada ve Türkiye’de tarih eğitiminin gelişimini ve bu süreci etkileyen önemli kişileri bilmesini beklemektedir. Lise tarih dersi müfredat programlarında ve ders kitaplarında olmayan ve bir tür meslekî malumat olan bu türden bilgilerin genç tarih öğretmenin mesleki kimliğinin inşasında anahtar bir rol oynayacağı düşünülmektedir. Diğer yandan zamanla geliştirilecek olan yeterliliklerin gelecekte yapılacak olan tarih eğitiminin tarihine dair çalışmalara da yol gösterebileceği aşîkârdır.

Osmanlı Dönemi profesyonel tarihçilerinin, bu tarihçilerin öğrenimlerinin ve tarih anlayışlarının nasıl olduğu ile ilgili oldukça zengin malzeme sunan Osmanlı tarih yazıcılığı üzerine odaklanmış kaynaklar, aynı zamanda tarih öğretiminin tarihine ilişkin bir kısım veriler de sunmaktadır. Bu kaynaklardan Karal (1977), Arıkan (1991), Babinger (1992), Kuran (1996) ve Yinanç’ın (1999) çalışmaları oldukça kullanışlıdır. Türk eğitim tarihi ile ilgili çalışmalar ve tarih öğretiminin tarihi ile ilgili pek çok veri sunmaktadır. Bu çerçevede Antel (1940), Berker (1945), Unat (1964), Ergin (1977), Koçer (1987), Kodaman (1988), Aytekin (1991), Sakaoğlu (1993), Ergün (1996), Akyüz (1999), Tekeli ve İlkin (1999), Nurdoğan (2005), Binbaşoğlu (2009) ve Somel’in (2010) çalışmaları akla ilk gelenlerdir. Esasen Osmanlı Dönemi tarih öğretimi tarihinin birincil kaynakları; müfredat programları ve talimatnameleri, ders kitapları, Maarif-i Umumiye Nezareti Arşivi, teftiş raporları, toplantı tutanakları, dönemin gazete ve mecmualarında çıkan makale, yazılar ve hatıralar olmuştur. Bu kaynakların kullanımı ile ilgili görüşler sonuç ve tartışma kısmında paylaşılacaktır.

Bu bölümün amacı Osmanlı Devleti’nde tarih öğretimi (1869-1922 arası) üzerine ulaşılabilen yetmişden fazla çalışmayı (tez, kitap, makale, bildiri) değerlendirmektir. Bu bölüm beş alt başlık, sonuç ve tartışma kısımlarından oluşmaktadır. Bu kısımlar şöyledir: 1. Genel kaynaklar, 2. Tarih dersleri müfredat programları üzerine çalışmalar, 3. Okul ders kitapları üzerine çalışmalar, 4. Kişi odaklı çalışmalar, 5. 1869-1922 arasında çıkan yazılar ve ders örnekleri. Sonuç ve tartışma kısmında çalışmalar; araştırma problemleri, dönemler ve kişiler, kullanılan kay-

naklar açısından topluca değerlendirilecektir. Daha sonra gelecekte çalışılabilecek konulara yönelik önerilerde bulunulacaktır.

Yöntem

1839'dan sonra Kemal Efendi'nin de (1848'den sonra Mekâtip-i Umumiye Nazırı) girişimiyle pek çok Tanzimat okulunda (örneğin Mekteb-i Maarif-i Adliye) tarih dersi konmakla beraber, 1869 tarihi başlangıç noktası olarak alınmıştır. Saffet Paşa'nın Maarif Nazırlığı döneminde Şura-yı Devlet Maarif Komisyonu başkanı Sadullah Paşa'nın öncülüğünde hazırlanan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nin (1869) değişik maddelerine göre Tarih dersi, sıbyan, rüştiye, idadi ve sultanilerin okul müfredat programlarına Tarih-i Umumi ve Tarih-i Osmanî adlarıyla konmuştur. II. Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte tarih ilmine ilgi ve alakada bir canlılık yaşanmış, 1913 ve 1915'te tarih müfredat programları yeniden düzenlenmiştir.

Tarih öğretiminin tarihine dair bu çalışmanın, 1869-1922 yılları ile sınırlandırılmasının nedeni ise 1 Kasım 1922'de saltanatın kaldırılmasına kadar olan sürecin ele alınmak istenmesidir. Öyle ki 1922'ye kadar Osmanlı Devleti'nde tarih dersi müfredat programları ve ders kitapları, 1864 vatandaşlık yasasında ifadesini bulan Osmanlı vatandaşı yetiştirmeyi amaç edinmişti. 1920'de Atatürk'ün önderliğinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılmasıyla başlayan gelişmeler, Lozan Antlaşması'yla yeni Türkiye devletinin uluslararası kamuoyu tarafından tanınması ile sonuçlandı. Yeni Türkiye devleti, 29 Ekim 1923'te rejiminin cumhuriyet olduğunu ilan etti. Yeni rejimin doğuşu pek çok alanda olduğu gibi tarih öğretiminin Osmanlı vatandaşı yetiştirmeye dair olan hedef ve amaçlarında da bir değişimi zorunlu kıldı.

1869-1922 yılları arasındaki tarih öğretiminin tarihine dair çalışmaları; tez, kitap, makale ve bildiri gibi alt boyutlar altında toplamaktan kaçınılmıştır. Özellikle yüksek lisans ya da doktora tezi olarak kabul edilen ve sonradan önemli düzeltmelerle kitap olarak yayımlanan çalışmaların hangi kategoride değerlendirileceği bir sorun oluştururken, diğer bir sorun da isimlerin yazılışı olmuştur. Örneğin bir araştırmacı, Ali Reşat yazarken; bir diğeri Ali Reşad olarak yazmıştır. Bu metinde okuyucu her ikisi ile de karşılaşacaktır.

Tarih öğretiminin tarihi çalışmalarını, eğitim tarihine benzer bir şekilde güncel meseleler ve bu meselelerin kökenlerini anlama kaygısı belirlediği gibi, ulaşılabilir olan kaynaklar da sınırlamaktadır. Araştırmalar değerlendirilirken temalar altında yayım sırası, geçmişten günümüze doğru ele alınmaya çalışılmıştır. Bu da tarih eğitiminin tarihine yönelik çalışmaların gelişimini okuyucuya göstermesi açısından dikkate değerdir.

Genel Kaynaklar

Yusuf Akçura’nın 1923’te Birinci Türk Tarih Kongresi’nde sunduğu “Tarih Yazmak ve Okutmak Usullerine Dair” adlı bildiri, 1876’dan sonra Osmanlı Devleti’nde tarihçiliğin ve tarih öğretiminin gelişimine ilişkin sübjektif ve tarafsız bir değerlendirme olup, bir tür Aydınlanmacıların Ortaçağ yorumlarına benzetilmektedir. Yusuf Akçura’nın yazıları okunurken, siyasal fikirlerinden dolayı 1897’de Mısır’a gönderilen Şeref Mahkumları’ndan olduğu unutulmamalıdır. İfadelerinden Sultan II. Abdülhamid Dönemi’nin henüz geçmişin bir inceleme konusu olmadığı, zihninde hâlâ sığacağı sığacağına yaşadığı izlenimi edinilmektedir. Bununla birlikte dönemin temel kaynakları hakkında da yol gösterici bilgiler vermektedir. 1912’de *Tedrisat Mecmuası*’nda Ali Reşat’ın “Mekteplerde Tarih Tedrisi” adlı yazısı olduğunu buradan öğreniyoruz. Akçura, bu bildiride Prusya’daki eğitim gelişmelerinin de etkisiyle, tarihin milletlerin, kavimlerin varlıklarını muhafaza etmek, kuvvetlerini inkişaf ettirmek için olduğunu yani pragmatik bir tarih anlayışını dile getiriyor. Bilimsel tarihin yolunu açmak için “tarihin hiçbir işe yaramayacağı” görüşünü dile getiren Fransız tarihçi Fustel de Coulanges’den uzak duruyor.

1869’dan 1922’ye kadar yapılan tarih öğretimi çalışmalarına ilişkin ikinci temel kaynak Fuat Baymur’un (1943) yazdığı *Tarih Öğretimi* adlı kitaptır. Fuat Baymur, İstanbul Erkek Öğretmen Okulu’nda hocaları olan Sâti Bey, İhsan Şerif Saru ve İhsan Sungu’nun tarih öğretimine katkılarını özlü bir şekilde vermiştir. Bu kitap özellikle II. Meşrutiyet Dönemi’nde tarih pedagojisine nasıl bakıldığını aktardığı için oldukça kullanışlıdır.

Safran (1999), “Osmanlı Tarihi Öğretimi ve Osmanlı İmajı” adlı yazısında 1869-1922 yılları arasında Osmanlı tarihi öğretimine yer vermiştir. Safran, Sultan II. Abdülhamid Dönemi’nde rüştiyelerden umumi tarih dersinin kaldırılmasını Fuat Baymur’a atfen “Milletleri, hükümdarlarına karşı isyana teşvik eden Fransız İnkılâbı’nın etkisini gençler arasında azaltmak” gerekçesi ile ilişkilendirmiştir. Safran, Mizancı Murad, İhsan Şerif Saru ve Mehmet Memduh gibi tarih öğretmeni ve/veya ders kitabı yazarlarının tarih derslerinde öğrencilere hürriyet zevkini aşılama gayreti içinde olduklarını vurgulamaktadır. Sâti Bey, Ahmet Refik Altınay ve Abdurrahman Şeref’in de tarih eğitimine katkıları olduğu değerlendirilmektedir. Döneminde Prusya ve Japonya’daki gelişmelerden etkilenen Ahmet Refik’in ilkökulda tarih öğretiminin amacı ile ilgili görüşleri paylaşılmaktadır. Ahmet Refik’e (1908) göre okullarda milli tarih, Osmanlılık hissini ve şerefini koruyacak, vatan sevgisini bütün kalplere nakşedecek ve vatan sevgisini doğuracak şekilde düzenlenmelidir. Safran, 1913’te *Tedrisat-ı İbtidaiye Kanun-u Muvakkatı*’nın ilkökullarda getirdiği yenilikleri sıralamaktadır. Buna göre 2. sınıfta tarih dersi, İslam ve